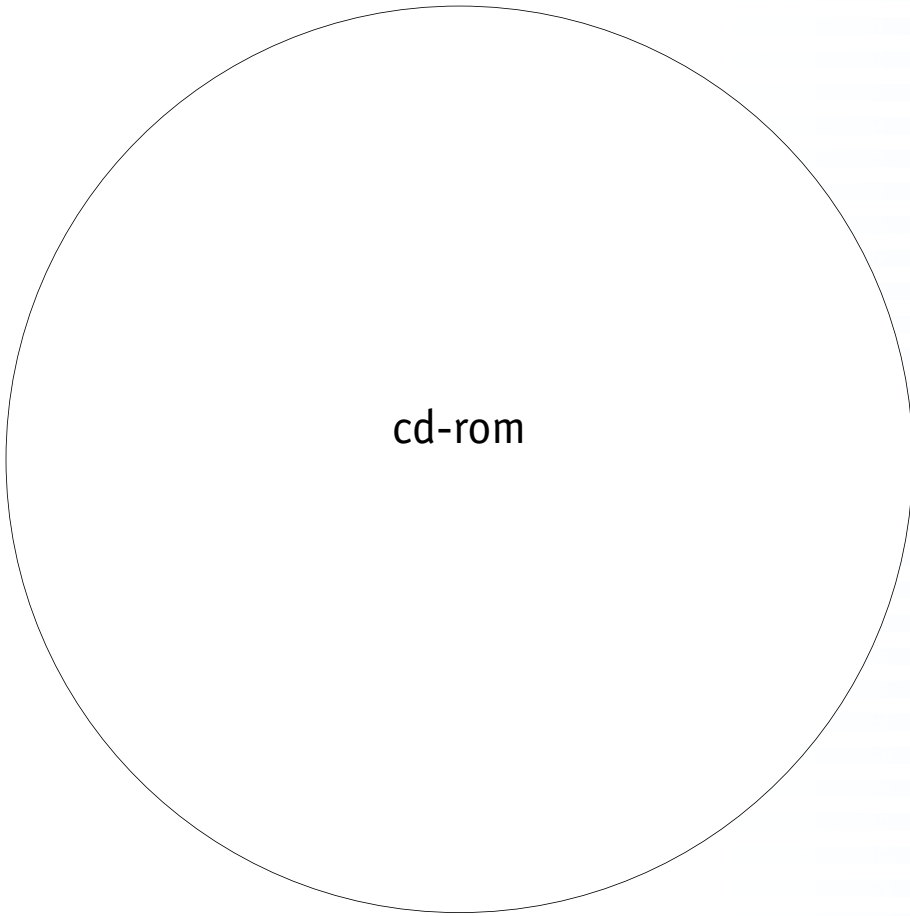

Schoolgebonden opleiden en onderzoek vitaliseert het leraarschap

Het draait om de docent...

Opleiden in de school kan op diverse manieren. Welke manier je ook kiest: het draait steeds om de ontwikkeling van de leraar. Het is één van de inzichten – misschien wel het belangrijkste! – die we tijdens de OMO-dieptepilots hebben verworven. Die inzichten willen we met u delen. Daarmee maken we een begin door u dit eerste Opleidingsmagazine aan te bieden. Tevens ontvangt u hierbij een cd-rom met een selectie van producten die in de beide dieptepilots zijn ontwikkeld.

Kwalitatieve groei van de school begint bij de ontwikkeling van de leraar. Het doen van onderzoek is daarvoor een krachtige impuls die ook uitstekend past bij het uitgangspunt van opleiden in de school: de opleiding voor studenten die leraar willen worden. Studenten vinden onderzoek doen uitdagender, wanneer dat binnen de context van een specifieke school gebeurt. Uit onafhankelijke kwaliteitsmeting blijkt ook dat de opleiding beter wordt als die voor een deel binnen de school zelf plaatsvindt.

Een andere fundamentele ervaring die we hebben opgedaan: we zijn zelf gaan leren. Opleiden in de school en het schoolgebonden onderzoek inspireren ons. Wij zijn ervan overtuigd dat deze weg tot vitaal leraarschap leidt. Die overtuiging willen we voor u tastbaar maken. Daarom hebben we een selectie gemaakt uit de meer dan 120 producten die in de dieptepilots van OMO zijn ontwikkeld.

De geselecteerde producten willen we uiteraard niet 'sec' aanbieden. Om ze gemakkelijker toegankelijk te maken, hebben we gekozen voor een thematische benadering rond de vijf R's: Readiness, Resourcefulness, Resilience, Responsibility en Reflectiveness. Deze thema's hebben we ontleend aan de studiereis naar Engeland die we in september hebben gemaakt. Volgens onze Engelse collega's belichamen deze vijf R's de succesfactoren voor opleiden in de school. U ontvangt wel de volledige CD-ROM, maar we raden aan om vanuit onze toelichting genoemde bijlagen te selecteren. Dan wordt de CD-ROM hanteerbaar. Bij volgende afleveringen verwijzen ook naar de CD-ROM.

Het thema van dit eerste Opleidingsmagazine is Readiness. Hierbij gaat het om bereidheid en gereedheid in zowel praktisch als mentaal opzicht. In praktisch opzicht houdt dat in, dat we producten belichten die betrekking hebben op het vormgeven van de opleidingsinfrastructuur. Die vormt immers de basis voor opleiden in de school. Wat het mentale aspect betreft is het duidelijk: opleiden in de school slaagt alleen, als we OMO-breed schoolgebonden opleiden en onderzoek ondersteunen en als de opleidingsvisie in de scholen breed wordt gedragen.

Wij hopen dat u uit het magazine en de cd-rom veel bruikbaar materiaal en veel inspiratie zult opdoen. Voor uw vragen en opmerkingen houden wij ons aanbevolen!

Jos Hulsker

De dieptepilots: ontstaan en ontwikkeling

1998: “De lerarenopleiding sluit niet meer goed aan op de onderwijspraktijk”. Die constatering was voor het ministerie van OCW aanleiding om in dat jaar een procesmanagement in het leven te roepen. In 2000 werd een vernieuwing in gang gezet: lerarenopleidingen gingen met scholen het project Educatief Partnerschap aan. De nu vertrouwde LIO werd destijds geïntroduceerd en de eerste stappen op het traject van samen opleiden werden gezet. Het OMO/Fontysproject liep parallel aan deze innovatieve ontwikkeling.

Na ‘Educatief Partnerschap’ lanceerde OCW diverse subsidieregelingen om scholen in staat te stellen een opleidingsinfrastructuur op te bouwen. Deze zogenoemde breedtestrategie had tot doel een minimale begeleidingsstructuur op alle scholen tot stand te brengen. Helaas ging het om kort lopende subsidieregelingen die na een jaar stopten. Het effect was echter blijvend: veel schoolbesturen waren zeer geïnteresseerd geraakt in opleiden in de school.

OCW maakte vervolgens experimenten met opleiden in de school mogelijk. Voor het voortgezet onderwijs betrof het vijftien zogeheten dieptepilots. Ze werden fors gesubsidieerd, waardoor vergaande experimenten mogelijk werden. Verrassend was dat OCW een variant op opleiden in de school introduceerde: de Academische School. 7 Van de 15 dieptepilots richtten zich op ‘opleiden in de school’ en 8 experimenteerden met de ‘Academische school’.

De OMO-dieptepilots

De Raad van Bestuur van Ons Middelbaar Onderwijs verwierf twee dieptepilots:

- ‘Opleiden in de school’, een project dat OMO Scholengemeenschap Tongerlo in partnerschap met het Munnikenheide College en OMO Scholengroep Bergen op Zoom uitvoert. De scholen werken samen met de Hogeschool van Rotterdam en het Ruud de Moorcentrum van de Open Universiteit (OU) in Heerlen. Dit project wordt CPTT genoemd: center of professional teacher training.
- ‘De Academische School’, een project dat Pleincollege Eckart, het Fioretti College en Zwijsen College Veghel samen uitvoeren. Partners zijn de lerarenopleidingen van de Radboud Universiteit (RU) in Nijmegen en de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN). Ook hier geeft het Ruud de Moorcentrum van de Open Universiteit in Heerlen ondersteuning. Dit project wordt ACSR genoemd: ‘academic center of school research’.

De begrippen CPTT en ACSR keren regelmatig terug in de producten van de OMO-dieptepilots. Onder een CPTT verstaan we een school die niet alleen de stages verzorgt, maar ook de volledige beroepscomponent (pedagogiek, didactiek en onderwijskunde) uitvoert.

Onder een ACSR, ‘een Academische School’, verstaan we een opleidingsschool waar studenten en hun begeleiders ook onderzoek leren doen naar vraagstellingen die vanuit de school zelf komen.

“Onze (kennis)samenleving kan niet zonder een publiek onbetwiste en erkende professionele positie van leraren en ook niet zonder instellingen die loopbaanlang (mede) verantwoordelijkheid nemen voor het op peil houden van die professionaliteit. Hierbij is er wel degelijk een plaats voor de lerarenopleiding, maar niet de plaats die in het verleden is ingenomen.”

Kwaliteit en prestige van lerarenopleidingen. Hubert Coonen, 2006

Ontwikkeling van de opleidingsvisie binnen OMO

De OMO-dieptepilots leveren een belangrijke bijdrage aan het denken over opleiden in de school binnen OMO. In dit denken staan twee begrippen centraal: convergentie en divergentie.

Convergentie

De hele coördinatie rond de dieptepilots is OMO-breed aangepakt. Die aanpak maakte het mogelijk om heldere kaders voor opleiden in de school te scheppen en eenduidige partnerschappen aan te gaan. Allemaal zaken die te maken hebben met convergentie: de gemeenschappelijke basis voor opleiden in de school bij OMO.

Divergentie

Naast convergentie kennen we uiteraard divergentie. Elke OMO-school heeft immers een eigen opleidingsprofiel. Hoe de deelnemende (deel)scholen in de dieptepilots hun eigen opleidingsprofiel ontwikkelden, kunt u bijvoorbeeld lezen in bijlage 44. Het is in alle onderzoek en bij alle toepassingen van opleiden in de school overduidelijk dat de schooleigeninsteek van eminent belang is binnen de kaders. De werkplek is ontdekt als de krachtigste leerplek voor student. Onderwijs op de opleiding moet daar ‘just in time’ op inspelen. Nu is er vaak nog sprake van ‘just in case’-onderwijs. De uitgangspunten voor opleiden in de school binnen OMO zijn in onderstaand schema weergegeven.

OMO-logica voor opleiden en onderzoek

- Wij streven naar het best denkbare onderwijs voor kinderen in de leeftijdsgroep van 11 tot 18 jaar. Bovendien staat OMO in de voorhoede van de onderwijsinnovatie.
- Wij streven naar OMO-leraren als optimaal opgeleide professionals die leerlingen inspireren.
- De beste leerplek voor het opleiden van leraren en doen van onderzoek is de school. Je leert immers het beste met, van en tussen professionals en in de directe omgeving van leerlingen.
- Wij zoeken inspirerende, excellente educatieve partners, want alleen kunnen wij het niet: de beste externe ondersteuning maakt verdieping mogelijk.
- Een professional bij OMO leert en werkt gedurende zijn gehele loopbaan.
- In samenwerking met onze partners moeten wij naar de toekomst toe de professionalisering van leraren in alle fasen van hun loopbaan waarborgen.

Start: opbouw van de opleidingsinfrastructuur

Voor opleiden in de school is een adequate opleidingsinfrastructuur nodig. Het gaat daarbij om het totale complex van voorzieningen voor de student en de leraar in opleiding. In beide OMO-dieptepilots is dan ook allereerst de opleidingsinfrastructuur op orde gebracht. Daarin spelen de opleidingsdocent en de schoolpracticumdocent belangrijke rollen. Diverse zaken krijgen daarnaast een plaats in de opleidingsinfrastructuur. In bijlage 112 vindt u een overzicht van wat bij de opleidingsinfrastructuur hoort. In bijlage 115 treft u de eisen van de opleidingen aan.

Hoe goed de omstandigheden voor studenten ook kunnen zijn, zonder een opleidingsdocent (OD) kan er geen echte opleidingsschool ontstaan. Een OD is een docent die zich heeft ontwikkeld tot specialist in vakoverstijgende begeleiding. Hij of zij geeft leiding aan de schoolpracticumdocenten. De OD krijgt jaarlijks 300 uur voor het begeleiden van studenten/beginnende docenten.

Schoolpracticumdocenten (SPD's) zijn al even onmisbaar. Bij deze docenten leert de stagiair immers direct het leraarsvak. Doorgaans wordt een SPD gefaciliteerd met 30 uur per student. Een SPD moet net als de OD gecertificeerd zijn. (Informatie Y.Boerenkamp@omo.nl).

Competenties van OD en SPD

In de dieptepilots is de nodige ervaring opgedaan met OD'en en SPD'en. Daarbij is met name gekeken naar de competenties die deze docenten moeten hebben om hun specifieke taken te kunnen vervullen. Dat blijkt onder meer uit de volgende bijlagen:

- 44 Profiel Opleidingsprofiel PleincollegeEckartEindhoven260407
- 51 Competenties vd SPD IPB sg Tongerlo 20032007
- 52 Taken opleidingsdocent IPB sg Tongerlo 20032007
- 58a Competentieprofiel_OMO-Opleidingsdocent[1]
- 58b functiebeschrijving OMO-opleidingsdocent
- 59 Scoringsformulier Profiel_SPD[1]

Assessoren

In de dieptepilots is ook ervaring opgedaan met de assessor: iemand die assessments afneemt bij studenten. Meestal is de assessor een OD die een opleiding heeft gevolgd bij de lerarenopleiding. Zie bijlage 106 voor de competenties van de assessor.

Certificering

Elke OD en elke SPD moeten, zoals al aangegeven is, gecertificeerd zijn. De certificering is een vereiste voor het verkrijgen van een keurmerk. De Raad van Bestuur van OMO heeft voor zowel OD als SPD een eigen opleidingstraject ontwikkeld. Het betreft cursussen die ontwikkeld zijn door 2College en door de dieptepilotscholen verder zijn uitgewerkt. OD's en SPD's worden opgenomen in een beroepsregister. Zij zijn verplicht hun kennis jaarlijks te updaten; OMO biedt hun daarvoor de benodigde faciliteiten.

Men kan zich voor deze cursussen inschrijven bij Yolanda Boerenkamp, telefoon 013 - 595 55 81; e-mail: y.boerenkamp@omo.nl.

Opleidingskringen: delen van kennis en ervaring

OMO kent drie opleidingskringen, waaraan de opleidingsdocenten deelnemen. De opleidingskringen komen elke vier weken bijeen. De opleidingsdocenten wisselen ervaringen uit en maken daarnaast werk van hun professionalisering. Voor dat laatste hebben zij een budget tot hun beschikking, waarmee zij (externe) deskundigen kunnen inhuren.

Elke opleidingskring heeft een eigen voorzitter. De kringvoorzitters zijn Loes Kraakman (twee kringen), kraakman.L@2College.nl, en Christl van den Bekerom: cbe@fioretticollege.nl. Voor meer informatie over de opleidingskringen kunt u contact opnemen met Yolanda Boerenkamp, telefoon 013 - 595 55 81; e-mail: y.boerenkamp@omo.nl.

Op weg naar een keurmerk

OCW stelt nadere eisen aan opleiden in de school. De lerarenopleidingen hebben een keurmerk voor opleidingscholen gemaakt, dat in schooljaar 2009-2010 wordt ingevoerd. Het officiële accreditatieorgaan voor HBO-opleidingen zal dit keurmerk verlenen. Het keurmerk van de lerarenopleidingen vindt u in bijlage 112. Omdat de dieptepilots opdracht hadden om zelf ook een alternatieve keurmerk te ontwerpen vindt u in bijlage 37 ons eigen voorstel. Wij raden u aan om vooralsnog te werken met het keurmerk van de lerarenopleidingen. Die zijn namelijk al tijdens het ontwerp aangepast aan ons voorstel. Het eigen voorstel wordt in de loop van dit jaar vergeleken met de voorstellen van andere dieptepilots. Mocht er op grond van deze vergelijkingen veranderingen worden doorgevoerd in het concept van de lerarenopleiding, dan wordt u daar over geïnformeerd.

Wilt u meer weten over de eisen en voorwaarden van keurmerken? Neem dan contact op met Jos Hulsker, telefoon 013 - 595 55 81, e-mail: j.hulsker@omo.nl.

Op iedere vrijdag is Jos Hulsker telefonisch te bereiken voor het geven van informatie. U kunt ook een afspraak maken indien nog nadere toelichting gewenst zou worden.

ons middelbaar onderwijs

Spoorlaan 171
Postbus 574
5000 AN Tilburg
telefoon 013 - 595 55 00
fax 013 - 595 55 99
www.omo.nl